

Олена ГОЛУБ,

orcid.org/0000-0002-3087-5129

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри германської та слов'янської філології
Донбаського державного педагогічного університету
(Слов'янськ, Донецька область, Україна) egolub1980@gmail.com

Олександр ПІСКУНОВ,

orcid.org/0000-0002-7176-7423

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри германської та слов'янської філології
Донбаського державного педагогічного університету
(Слов'янськ, Донецька область, Україна) piskunov.oleksandr@gmail.com

РОЗВИТОК УМІННЯ НАПИСАННЯ АНОТАЦІЇ СТУДЕНТІВ МОВНИХ І НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Стаття представляє широке коло лінгвістичних і методичних аспектів процесу формування у студентів мовних і немовних спеціальностей уміння анотування наукового тексту. Зазначено, що навчальна дисципліна «Іноземна мова» є потужним інструментом у формуванні у студентів таких ключових компетенцій, як здатність аналізувати прочитаний текст, спроможність мислити абстрактно, шукати й обробляти інформацію, планувати й проводити власне дослідження, належно його оформлювати й оцінювати.

Зазначено, що підготовлені студентами анотації демонструють недостатню обізнаність їхніх авторів з особливостями цього жанру наукової комунікації, такими як вживання галузевої термінології, відсутність неформальних лексичних одиниць, функціонування засобів зв'язності тексту, широке застосування інфінітивів, дієприкметників, герундія і зворотів з ними, поширення форм пасивного стану. Доведено, що система вправ, спрямованих на формування умінь анотування наукового тексту, повинна містити вправи, метою яких має бути й розвиток когнітивних здібностей здобувачів вищої освіти, й удосконалення їхніх лексичних і граматичних навичок, й розвиток умінь академічного письма. Когнітивні уміння необхідні для розуміння вихідного тексту, його аналізу, виділення головної інформації, необхідних елементів, які вербалізуються на наступному етапі – етапі лексичного й граматичного наповнення моделі. Третій етап є комунікативно-когнітивним і передбачає створення власного тексту анотації наукової статті.

Автори пропонують власну схему анотації наукової статті, розроблену на основі аналізу анотацій, поданих у друкованих фахових виданнях, і рекомендації науковців-філологів. Особливу увагу приділено функціонуванню загальнонаукової термінології апарату наукового дослідження. Подаються готові конструкції, що мають універсальний характер і можуть бути використані для написання анотації у будь-якій галузі науки.

Ключові слова: анотація, жанрові особливості, уміння та навички, система вправ, схема.

Olena HOLUB,

orcid.org/0000-0002-3087-5129

Candidate of Philological Science, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Slavonic and Germanic Linguistics
Donbas State Pedagogical University
(Sloviansk, Donetsk region, Ukraine) egolub1980@gmail.com

Oleksandr PISKUNOV,

orcid.org/0000-0002-7176-7423

Candidate of Philological Science,
Associate Professor at the Department of Slavonic and Germanic Linguistics
Donbas State Pedagogical University
(Sloviansk, Donetsk region, Ukraine) piskunov.oleksandr@gmail.com

ENHANCING STUDENTS' SKILLS OF WRITING ABSTRACTS AT LINGUISTIC AND NON-LINGUISTIC UNIVERSITIES

The article deals with a wide range of linguistic and pedagogical aspects pertaining to the process of enhancing students' academic writing skills in general, and skills of developing abstracts in particular in relation to English language

training at linguistic and non-linguistic universities. The authors state that Foreign Language as a subject is a powerful tool in forming such key competencies as the ability to analyze the text being read, abstract thinking, the capability to look for and to process information, plan, carry out, present, and assess own research.

The authors have found out that analyzed abstracts of scientific papers reveal the fact that students lack knowledge of genre peculiarities of this kind of academic writing, among which are such as the abundance of field terminology, the use of lexical units pertaining to the formal style of communication, the functioning of means of coherence, high frequency of infinitives, participles, gerundial forms and structures with them, wide use of passive voice forms, etc.

The authors believe that the training complex aimed at the formation of students' skills necessary for writing abstracts should comprise exercises that presuppose developing their cognitive, speech, and communicative skills.

Having analyzed abstracts presented in collections of scientific articles in Linguistics as well as suggestions presented in the works by linguists, the authors have worked out an outline that may be used for writing abstracts of scientific articles. The focus has been on rendering terminology used to present the components of academic papers in various branches of science. The ready-made expressions functioning in abstracts are of universal nature and have also been presented in the paper.

Key words: abstract, genre features, habits and skills, system of exercises, outline.

Постановка проблеми. Володіння іноземною мовою є невіддільною складовою частиною професійного життя людини. Підготовка фахівців будь-якої галузі передбачає формування іншомовної комунікативної компетенції, компонентами якої є мовна, мовленнєва, соціокультурна та інші складові частини. Уміння створення вторинного наукового тексту з проблем фаху є одним із головних у майбутній діяльності спеціалістів. Особливості таких текстів зумовлюють методику роботи з формування цього вміння.

Аналіз досліджень. Визначення анотації, стильові та структурні особливості цього жанру академічного письма здебільшого висвітлюються у вимогах до публікацій у наукових виданнях і рекомендаціях до написання студентських наукових робіт. Освітні програми магістерського рівня вищої освіти з мовних і немовних спеціальностей передбачають вивчення такої навчальної дисципліни, як «Академічне письмо». Попри нагальну потребу в узагальненні відомостей про жанрові особливості анотацій, педагогічному досвіді з формування уміння написання анотацій, робіт, присвячених цим проблемам, сьогодні небагато.

В аналізі лінгвістичних аспектів англійських анотацій наукових статей ми спиралась на рекомендації О. С. Частника та С. В. Частника (Частник, Частник, 2016), ця праця також стала у нагоді під час укладання власної схеми анотації. Особливості перекладу анотацій англійською мовою висвітлюються у статтях О. Л. Башманівського, А. В. Усатого, Н. М. Дяченко, В. В. Халіна (Башманівський та ін., 2019), Н. В. Бідасюк (Бідасюк, 2020). Системи вправ, спрямованих на формування уміння написання анотацій, запропонували Т. О. Бабенко (Бабенко, 2016), Е. В. Васильєва (Васильєва, 2002; Васильєва, 2005), Т. М. Корж (Корж, 2006), О. В. Тимошенко (Тимошенко, 2013). Доробок цих методистів дає змогу дійти висновків про етапи навчання анотування, цілі та типи вправ кожного етапу.

Мета статті – виявити причини основних недоліків, наявних в анотаціях наукових статей, написаних студентами; окреслити систему вправ, спрямованих на розвиток уміння анотування наукових статей; запропонувати схему анотації, яку студенти можуть використовувати як алгоритм власних дій під час анотування наукових текстів.

Виклад основного матеріалу. Освітні програми для магістерського рівня вищої освіти більшості спеціальностей у ВНЗ України передбачають формування однієї чи декількох із таких компетентностей, як здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу; здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел; здатність створювати та впроваджувати в практику наукові розробки; здатність розробляти та реалізовувати дослідницькі проекти; здатність організовувати науково-експериментальну та методичну діяльність; здатність планувати, проводити, належним чином оформлювати й відповідно оцінювати власне наукове дослідження; здатність спілкуватися іноземною мовою.

Набуття цих компетентностей відбувається, окрім іншого, під час вивчення іноземної мови як навчальної дисципліни, у межах якої удосконалюються уміння читання, анотування, реферування, академічного усного та писемного мовлення. Іноземна мова постає не лише як навчальна дисципліна, але й як засіб формування та вдосконалення базових компетентностей майбутнього фахівця.

Аналіз матеріалів наукових видань свідчить про те, що розвитку умінь наукового писемного мовлення у курсах іноземної мови для магістрантів приділяється недостатньо уваги. Наприклад, високу частотність в укладених українськими дослідниками анотаціях власних статей мають конструкції *The article is devoted/ dedicated to...*, попри те, що навіть звернення до онлайн-словників може підказати, що *devote* – *to commit by a solemn act* (Merriam-webster), *to dedicate* – *to devote*

to the worship of a divine being (Merriam-webster), тобто «присвячувати щось комусь, чомусь» («присвятити життя дітям, роботі тощо»). Краще у таких випадках вживати конструкцію *The article deals with*. На позначення об'єкта та предмета дослідження студенти часто вживають терміни **subject, object**, більш уживаними є еквіваленти **subject area, the specific topic of investigation**. У повідомленнях про актуальність дослідження часто помилково вживаються слова **actual problem, actuality**, які краще замінити на **current, significant issues, relevance, significance** тощо.

Трапляються у студентських анотаціях та резюме також стилістичні помилки. Наприклад, тексти таких робіт перевантажені «скромним ми», яке в англomовному науковому дискурсі практично не вживається (Частник, Частник, 2016: 31). Часто підготовлені студентами анотації перевантажені пасивними конструкціями, типовими для українськомовних текстів такого типу. В англійській мові підметом-агентом дії у відповідних реченнях виступає автор, наприклад: **The data prove that... – The author concludes that*.

Аналіз студентських анотацій наукових статей показав, що автори таких наукових текстів не враховують особливостей цього жанру наукової комунікації, серед яких слід назвати такі:

- вживання дієслівних форм минулого часу у звіті про результати дослідження й теперішнього часу в обговоренні цих результатів; використання форм пасивного стану дієслова, конструкцій з інфінітивом, дієприкметником і герундієм; дотримання правильного порядку слів;
- функціонування усталених мовних конструкцій; термінів за фахом; обмежене вживання розмовної лексики; єдність термінології у тексті; використання англomовних відповідників українськомовних термінів замість кальок; відсутність аббревіатур та умовних позначень; відсутність пишномовних конструкцій, абстрактних, неточних висловів; функціонування гендерно нейтральної лексики;
- написання слів без орфографічних помилок; написання слів у назві з великої літери; застосування засобів міжабзацного зв'язку тощо (Васильєва, 2005: 10).

У системі вправ, спрямованих на формування умінь написання наукового проблемно-тематичного повідомлення, науковці виділяють такі дві групи, як вправи на формування мовленнєвих навичок письма (лексичних, граматичних, навичок техніки письма) та вправи на розвиток мовленнєвих умінь написання такого повідомлення (Васильєва, 2005: 9–11). Друга з цих груп вміщує вправи

на розвиток умінь написання анотації (Васильєва, 2005: 16). Система цих вправ передбачає розвиток уміння формулювати тезу (головну думку) дослідження, укласти план анотації, визначити мету, завдання, об'єкт, предмет, методи й адресата анотованого дослідження, а також мовленнєві продуктивні вправи для розвитку вміння написання частин анотації (Васильєва, 2002: 29–34).

Т. М. Корж зазначає, що навчання написання анотації охоплює такі три етапи:

- репрезентація фреймової структури походного тексту;
- партикуляризація текстової матриці;
- формування ментальної схеми тексту (Корж, 2006: 35–36).

Перший етап передбачає виконання когнітивно-комунікативних вправ для автоматизації навичок вилучення головної інформації тексту, здогадки тощо. На другому етапі виконуються лінгвокогнітивні вправи для формування лексичних і граматичних навичок читання та письма, а також навичок зв'язного писемного мовлення (вправління у трансформації, компресії, перекладі) (Корж, 2006: 36–38). Комунікативно-когнітивні вправи третього етапу спрямовані на розвиток уміння самостійного написання анотації (Корж, 2006: 38).

Автори запропонованої статті вважають, що робота з анотування наукового дискурсу студентами будь-якої спеціальності буде успішною, якщо студенти розумітимуть вихідний текст, вмітимуть вилучати з нього необхідну інформацію, матимуть чіткий алгоритм дій із подальшого анотування тексту з відповідним лексичним і граматичним наповненням, володітимуть умінням оцінювати продукований текст. Подібний алгоритм, що враховує вимоги до наукових публікацій у фахових виданнях і спирається на загальнонауковий апарат дослідження, представлений у вигляді схеми.

Запропонована схема анотації наукової статті була розроблена на основі аналізу наукових публікацій з питання, зокрема праці О. С. Частника та С. В. Частника «Англomовні елементи наукової праці: назва, анотація, резюме» (Частник, Частник, 2016).

OUTLINE OF AN ABSTRACT

1) The title of the article. The author.

- *The article/paper/research paper/project/investigation/study to be discussed/analyzed/being abstracted is...*
- *The discussed/analyzed article is/deals with...*
- *The article was published in...*
- *The author is a well-known/distinguished/outstanding scientist/researcher in the field of...*

– The title of the article is...

2) Problem Statement/Stating the Subject of the Study/Research Justification (Постановка проблеми).

– Стан дослідження проблеми – The state of theme research.

– Попередні дослідження за темою – Research publications/previous research.

– Огляд літератури – The literature review.

– Недостатнє висвітлення – The gap in the literature.

– The article deals/is concerned with...

– The paper touches upon the issue of...

– The study addresses the problems/issues of...

– The research problem for this study is to describe...

3) Relevance to current research in the field (Актуальність).

– Актуальні питання – Current issues/up-to-date issues.

– Актуальний напрям – A significant trend.

– Актуальність – significance/importance/relevance.

– This issue is currently of great interest.

– Of particular note/interest is...

4) Subject area (об'єкт), the specific topic of investigation (предмет).

– The subject area of the paper is...

– ...is explored/considered in the article.

– A thorough study of... is presented in the article.

– The analyzed investigation/the research under analysis was carried out in the field of...

– The specific topic of the investigation/research paper/article is...

– ...is considered to be the subject area of the research paper/article/study.

5) Novelty/Originality of the article.

– ...is examined for the first time.

– The paper presents an attempt to...

– ...is/are specified/identified/systematized/summarized.

– The author suggests a new approach to...

– A new approach to... is suggested.

– New material concerning... was obtained.

– The advances in research provided by the investigation being abstracted are considered significant for the development of ... which requires new and significant data on the outlined problem.

6) The Aim/purpose/objectives/necessary tasks of the article.

– The aim of the article is to explore...

– The purpose of the research paper is to describe/analyze/show/study/find out/present...

– The article aims/is aimed at showing/studying/presenting...

– The aim of the paper is to explicate the link between...

– The purpose of the study is to address the problem of...

– The article aims to highlight the importance of...

– The paper intends to describe...

– The study is an attempt to...

– The research paper attempts to provide an overview of...

– The primary concern of this research is to examine...

– The objectives/ specific objectives of the study are: ...

7) Research methodology.

– Quantitative/qualitative/comparative/descriptive methods/method of structural analysis/culturological approach/synthesis/classification/survey was aimed at...

– A survey/analysis was conducted.

– The author analyzed...

8) The audience of the study.

– The article is intended/designed for...

– The article will be useful to...

– The article is recommended for scientists/interested layman/undergraduates/post-graduates/those working in the field of.../ those studying the problems of.../those familiar with the field of...

– The article has been written for researchers/students.

9) Analysis of the text.

– The author acknowledges/agrees/asserts/believes/claims/concludes/criticizes/declares/defines/describes/determines/disagrees/discusses/emphasizes/examines/explores/interprets/objects/observes/offers/opposes/outlines/remarks/reports/responds/reveals/says/states/studies/suggests/thinks/writes...

– The article begins with a discussion of/a chapter on/a paragraph on/an introduction to/the introductory discussion of...

– The article/the author discusses/deals with/is concerned with/covers/considers/gives consideration to/describes/gives an accurate description of/outlines/identifies/specifies/studies/reports on/places emphasis on the problem of...

– The article provides the reader with some data on.../some material on.../some information on.../an introduction to.../a discussion of.../a study of.../a summary on.../some details on.../a useful bibliography/a list of references/key references...

– A careful account is given of...

– A detailed/thorough description is given of the theory/problem/method of...

– Much attention is given to...

– Particular/special attention is paid to...

- The paper focuses on...
- Extensive coverage is given to...
- ...is highlighted.
- Of particular/special/great/little interest is the author's idea/theory/method/discussion of...
- It is notable/noteworthy/praiseworthy/to the author's credit that...
- The author has succeeded in showing/providing/presenting...
- The article ends with the discussion of...
- The article is profusely/poorly illustrated with diagrams/tables/color plates/photographs/sketches.
- Thus, the main idea of the paper is...

10) Results of the Study/Summary of the Research/Conclusions.

- In conclusion/in summary/summarizing the author states...
- The author argues that...
- The study demonstrated/showed/revealed...
- The results indicate that/suggest that...
- The author concludes that...
- The study has confirmed...
- It was found out that...
- It can be concluded that...
- Conclusions are drawn...
- The analysis of the data clearly indicates that...

11) Drawbacks, potential future directions of research.

- Little attention is paid to...
- The author failed to show/exhibit/ provide/ present/give an account of.../direct our attention to...
- The author/editor/proof-reader is to blame for the drawbacks of the article.
- The article suffers for some mistakes/errors/ limitations/careless proof-reading.
- In spite of these drawbacks, the article is useful/ helpful to...
- The future directions of research lay in the study of.../ in the investigation of/in applying the results of the paper in practice with the further analysis of their effectiveness.

12) Practical Significance/The Benefits of the Study.

- The research has important implications for.../ can contribute to...

- ... is proposed.
  - The study demonstrated a need for...
  - The evidence from this study suggests a variety of...
  - The material in this paper may be used in .../to...
  - The obtained results make it possible to...
- 13) Key words of the article (5–10 words).
- The list of the key words includes such as...
  - The key words of the article are...

Висновки. Уміння анотування наукових статей за фахом є однією зі складових частин фахової компетентності студентів мовних і немовних спеціальностей. Формування й розвиток цього уміння відбувається не лише в межах фахових дисциплін, але й під час опанування навчальної дисципліни «Іноземна мова». Студентів навчають читати й розуміти прочитаний текст англійською мовою, виділяти головне, формулювати необхідні складові частини наукового дослідження, шукати й обробляти інформацію, проводити й представляти власне дослідження англійською мовою.

Аналіз підготовлених студентами анотацій показує, що студенти не враховують жанрові особливості цього виду академічного письма, не дотримуються структури такого тексту, не володіють достатніми знаннями та вміннями формулювання апарату дослідження.

Автори доходять висновку, що система вправ, спрямованих на формування умінь анотування наукового тексту, повинна містити вправи на розвиток когнітивних здібностей студентів, підвищення рівня їхньої мовленнєвої компетентності, розвиток умінь академічного письма.

Аналіз анотацій, представлених у друкованих фахових виданнях, і рекомендацій науковців-філологів дав змогу запропонувати власну схему, що одночасно виступає й моделлю, й алгоритмом дій для студентів. Анотація містить загальнонаукову термінологію, а також готові конструкції, що уможливають її застосування у будь-якій галузі досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабенко Т. О. Теоретична модель навчання академічного іншомовного письма. *Молодь і ринок*. 2016. № 3 (134). С. 112–116.
2. Башманівський О. Л., Дяченко Н. М., Усатий А. В., Халін В. В. Особливості перекладу анотацій наукових статей за допомогою вільно поширюваних програмних продуктів. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2019. Т. 69. № 1. С. 198–210.
3. Бідасюк Н. В. Особливості написання і перекладу англійською мовою анотацій до наукових статей у галузі туризму та країнознавства. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Філологія (мовознавство)*. 2020. Вип. 30. С. 115–124.
4. Васильєва Е. В. Комплекс вправ з навчання написання RESEARCH PAPER. *Іноземні мови*. 2002. № 1. С. 29–34.
5. Васильєва Е. В. Навчання студентів мовних спеціальностей написання наукового проблемно-тематичного повідомлення англійською мовою : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.02 ; Київський національний лінгвістичний університет. Київ, 2005. 26 с.

6. Корж Т. Н. Комплекс упражнений по обучению аннотированию профессионально ориентированных текстов с использованием текстовой матрицы. *Иноземні мови*. 2006. № 3. С. 35–38.
7. Тимошенко О. В. Особливості написання анотації англійською мовою. 2013. URL: <http://confesp.fl.kpi.ua/fr/node/1150> (дата звернення: 22.03.2021).
8. Частник О. С., Частник С. В. Англомовні елементи наукової праці: назва, анотація, резюме: A Practical Guide to Writing Research Paper Titles, Abstracts, Summaries. Харків : ХДАК, 2016. 78 с. [in Ukrainian].
9. Merriam-Webster Dictionary. URL: <https://www.merriam-webster.com>.

REFERENCES

1. Babenko T. O. Teoretychna model navchannia akademichnoho inshomovmoho pysma [Theoretical model of teaching academic writing in a foreign language]. *Molod i rynek*, 2016, Nr 3 (134), pp. 112–116 [in Ukrainian].
2. Bashmanivskiy O. L., Diachenko N. M., Usatyi A. V. Osoblyvosti perekladu anotatsii naukovykh statei za dopomohou vilnopolshyruvanykh prohramnykh produktiv [Specific aspects of translating abstracts of scientific papers with free-accessed programme products]. *Informatsiini tekhnologii i zasoby navchannia*, 2019, T. 69, Nr 1, pp. 198–210 [in Ukrainian].
3. Bidasuik N. V. Osoblyvosti napysannia i perekladu anhliiskoiu movoiu anotatsii do naukovykh statei u haluzi turyzmu ta krainoznavstva [Specific aspects of writing and translating into English abstracts of scientific articles in the field of tourism and country studies]. *Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Mykhaila Kotsiubynskoho. Serii: Filolohiia (Movoznavstvo)*, 2020, Vyp. 30, pp. 115–124 [in Ukrainian].
4. Vasylieva E. V. Kompleks vprav z navchannia napysannia RESEARCH PAPER [A complex of exercises aimed at teaching writing RESEARCH PAPER]. *Inozemni movy*, 2002, Nr 1, pp. 29–34 [in Ukrainian].
5. Vasylieva E. V. Navchannia studentiv movnykh specialnostei napysannia naukovo problemno-tematychnoho povidomlennia anhliishoiu movoiu [Teaching students of Linguistic universities writing academic problem-thematic texts in English]. *Aftoref. dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.02 / Kyiv National Linguistic University*. Kyiv, 2005, 26 p. [in Ukrainian].
6. Korzh T. N. Kompleks uprazhnenii po obucheniiu annotirovaniu professionalno orientirovannykh tekstov s ispolzovaniem tekstovoi matritsy [A complex of exercises aimed at teaching summarizing profession specific texts using the text matrix]. *Inozemni movy*, 2006, Nr 3, pp. 35–38 [in Russian].
7. Tymoshenko O. V. Osoblyvosti napysannia anotatsii anhliiskoiu movoiu [Peculiar features of writing abstracts in English]. Retrieved from: <http://confesp.fl.kpi.ua/fr/node/1150> [in Ukrainian].
8. Chastnyk O. S., Chastnyk S. V. Anhlomovni element naukovoi pratsi: nazva, anotatsiia, resume: A Practical Guide to Writing Research Paper Titles, Abstracts, Summaries [English-language elements in a scientific paper: the title, abstract, resume: A Practical Guide to Writing Research Paper Titles, Abstracts, Summaries]. Kh.: Kharkiv State Academy of Culture, 2016. 78 p. [in Ukrainian].
9. Merriam-Webster Dictionary. URL: <https://www.merriam-webster.com>.